

לקט אמרות
 חז"ל, רעיונות,
 עובדות והנהגות
 מגדולי ישראל,
 על מדות טובות
 שצביאות
 לאהבת הזולת,
 הנלמדות
 מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
 כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
 © אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס
 בלי רשות בכתב

איש לרעהו

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל
 רח' אבן עזרא 2 ירושלים 92424 טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812

שבת קודש כט חשוון תשע"א שבת - ירושלים 4:11 תלאביב 4:25 חיפה 4:15 מוצ"ש - ירושלים 5:24 תלאביב 5:25 חיפה 5:23 ר"ת 6:02

פרשת תולדות

אמת

להיות אמיתי במעשיו ובדיבוריו עם הזולת !

נלמד מהפסוק: "אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע" (פרק כז"ב) ואמרו חז"ל: כל המחליף בדיבורו [רש"י: משנה בדיבורו שלא יהיה ניכר] כאילו עובד עבודה זרה. כתיב הכא "והייתי בעיניו כמתעתע" וכתוב התם (חבקוק ג) "הבל המה מעשה תעתועים" (סנהדרין צב.). לאור דברי חז"ל אלו, הכיצד שינה יעקב בדיבורו? התשובה היא כפי שכתב רש"י (מכות כד): לא רצה [יעקב] לשקר מתחילה... אלא שאמו הכריחה ועל פי הדיבור, דכתיב "עלי קלתך בני" ומתרגמינן "אלי אתאמר בנבואה".

בספר אורחות צדיקים מובא: "אמר החכם: תדיר תשים את האמת לעומתך. רצונו לומר, שיעשה סימנין לעצמו, כגון לעשות משא ומתן שיזכור שלא ישקר, יכתוב בכתב, ויביא אצלו אותו כתב, ויראה בו קודם משאו ומתנו. וכן יכתוב בבית מדרשו ועל שולחנו, שיזכור ולא ידבר שקר וכדי שלא ישכח לדבר האמת".

"וכן עשה חכם אחד, כתב על כתלי ביתו ובבית מדרשו בכל הכתלים למעלה: זכור יום המיתה ולא תחטא. ומי שאינו מדבר אלא אמת, יחיה ויאריך ימים וינצל. סמך לדבר מה שאומר הפסוק: "וה' אלוקים אמת, הוא אלקים חיים ומלך עולם" (ירמיה יז). ואם לא ידבר אלא אמת, ינצל כל ימי חייו, דכתיב: "תורת אמת היתה בפייה ועוולה לא נמצא בשפתיו..."

גם אם מתכוון אדם להגיע לאמת באמצעות דברי שקר, כגון להשיב ממון השייך לו, גם זה נכלל באיסור שקר. כמו שאמרו חז"ל (שבועות לא.): "מנין לנושה בחברו מנה, שלא יאמר אתבענו במאתיים כדי שיודה לי במנה, תלמוד לומר "מדבר שקר תרחק".

עפ"ז ביאר הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל את הפסוק הנאמר על אהרן הכהן (מלאכי ב' ו) "ועוולה לא נמצא בשפתיו". מדוע לא נאמר "ועוולה לא נמצא בו" אלא "בשפתיו" דוקא!?

אלא, אומר הרב צדקה, כי זה בא לרמז לנו לאמרת חז"ל דלעיל, שאפילו באדם צדיק וישר שלא תמצא בו שום עולה. אלא רק בשפתיו לא דיבר אמת, גם עליו מזהיר הכתוב להרחיק מדבר שקר, אף שמטרתו בדבר השקר להגיע באמצעותו לחקר האמת, אף על פי כן גם מדיבור כזה יש להתרחק.

כתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים תתרט): כתיב "תורת אמת היתה בפייה" - בפייה ולא בפי אחר. לא יאמר אדם לחברו: תשאל לחכם פלוני, ויאמר כמו שאני אומר, כי שמא לא יאמר כן. וכן שנים שיושבין, ובא אחד, לא יאמר האחד: "הוא ילך מיד אחרריך", שמא לא ילך. כללו של דבר: כל דבר שברשות אחד לעשות [היינו שהדבר תלוי בו], לא יתכן לומר "פלוני יעשה כן" שמא לא יעשה וכתוב "מדבר שקר תרחק".

אמת ליעקב...

הגאון רבי יעקב קמנצקי זצ"ל השתמש באמצעי ענישה גופניים לחינוך ילדים רק לעתים רחוקות, כך סיפר בנו רבי שמואל שליט"א, ואולם יוצא מן הכלל היה כאשר תפס את אחד מילדיו בדיבור של שקר. הוא החשיב את השקר למדה הגרועה ביותר.

רגיל היה רבי יעקב ליעץ תמיד שיש להתרחק אפילו ממה שנראה כשקר, אפילו אם הענין עצמו אמיתי וכשר בתכלית.

פעם הציעו קבוצת משקיעים, למוסד תורני פלוני לקנות ממנו את בנין הישיבה, כדי שיוכלו לרשום אותה בערכאות על שם החברה שלהם [שזה היה משתלם להם מבחינה מסחרית]. יעץ להם רבי יעקב שלא לקבל את הצעתם, אף שהעיסקה הייתה חוקית לחלוטין ולא היה בה שום ענין של תרמית. ואדרבה, המשקיעים רצו לעשות חוזה עם הישיבה לאפשר לה להשתמש בבנין כמקודם, בעד דולר אחד לשנה בלבד. וגם התחייבו שלא יתערבו בתכנית הלימודים.

אך רבי יעקב אמר שכל ענין העיסקה הזו נראה לו מוזר, ואין זה מתאים עם ה"מסורה" של החזקת התורה של הישיבות הקדושות. מנהלי הישיבה קיבלו את עצתו של רבי יעקב ולא הסכימו לעיסקה.

בסופו של דבר התברר כי החברה של קבוצת המשקיעים הזו פשטה את הרגל, ואילו היתה הישיבה רשומה על שם החברה, יתכן שהבנין היה מעוקל על ידי הבנק...

במחיצת רבינו

העלון השבועי מוקדש, לעילוי נשמת האשה החשובה

נרת אלום בילע ע"ה בת ר' יצחק זצ"ל,

אלמנת הרה"ג ר' סלימן בן דוד ששון זצ"ל

נפטרה ג' כסלו תשנ"ט

תפלה על הזולת

להתפלל ולבקש רחמים על הזולת הזקוק לישועה!

נלמד מהפסוק: "ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא" (פרק כה-כא)

וכתב הרשב"ם: "לנכח אשתו" - פירוש בשביל אשתו. וביאר דבריו הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל (בספרו משך חכמה), כי יצחק היה בטוח שיהיה לו זרע, שהרי הבטיח השי"ת לאברהם "וקראת את שמו יצחק והקימותי בריתי איתו... לזרעו אחיריו" וכל חששו היה כי יתכן שיוולד לו בן מאשה אחרת. לכן התפלל כפי שהובא במדרש (פר' סג) שהיה אומר: רבונו של עולם, כל בנים שאתה נותן לי יהיו מן הצדקת הזו. וכך פירש גם הספורנו: אף על פי שהובטח על הזרע שיירש, התפלל להשי"ת שיתן לו אותו הזרע מזאת ההגונה הנצבת נכחו.

הקב"ה מתאוה ל"עומקא דליבא" של תפלת הצדיקים

מקשה הגרא"א דסלר זצ"ל (במכתב מאליהו ח"ה): האבות והאמהות הקדושים ע"ה היה להם צער כה גדול על שהיו עקרים. ומדוע הקב"ה, שהוא מלא רחמים, ציער אותם כל כך רק כדי שיתפללו? ועוד: וכי בלי זה לא היו מתפללים?

אלא, מבאר הרב דסלר, כי כל הרחמנות שבתוך הבריאה מראשיתה ועד סופה אינו אלא כגרגיר חול לעומת רחמנותו של הקב"ה. ואם הוא "מתאוה" לאיזה דבר אין זה אלא משום שדבר זה הוא החסד היותר גדול, כי אין הקב"ה מתאוה אלא לחסד ורחמים לכל בריותיו.

והנה האבות והאמהות היו תכלית כל הבריאה, ואם הקב"ה מוצא לנכון לצער אותם, ועי"ז לכפות עליהם להתפלל בעוד דרגה נוספת של "עומקא דליבא", ברור שהשגת דרגה נוספת זו, היא בשבילם החסד והרחמים הגדולים ביותר שאפשר לצייר. עכ"ל.

תפלה מעומק הלב מבטאת את גודל האמונה בגדולת השי"ת וביכולתו להושיע

כח מיוחד וסגולה מיוחדת יש לה לתפלה, כדברי חז"ל (ברכות לב:): גדולה תפלה יותר מתורה ומעשים טובים, שאין לנו גדול בתורה ומעשים טובים יותר ממשוה רבינו ע"ה ואעפ"כ לא נענה אלא בתפלה "ואתחנן אל ה'".

וביאר הגרי"י בורודיאנסקי שליט"א בשיחותיו, שגדר התפלה הוא כביכול לתת כח בפמליא של מעלה, שישתמש השי"ת במדת הרחמים ויכנס לפנים משורת הדין. ותפלה היא בטוי מעשי של אמונה במדת הרחמים של הבורא ית"ש ורוב טובו ויכולתו וגבורתו.

נמצא, כי התפלה והתחנונים הבאים מעומק הלב לפניו יתברך, הם ביטוי של גודל האמונה בגדולתו ית"ש וכמו שכתב **רבינו יונה** (משלי ג'כו): "שידע עם לבבו כי הכל בידי שמים ובידו לשנות הטבעים ולהחלי, המזל ואין לה' מעצור להושיע ברב ובמעט, וגם כי צרה קרובה ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר מזימה". עוד יחייב ענין הבטחון לבטוח באמת על רחמי השי"ת וכו' וכי גם בהיות עוונותיו רבים ועצומים יקווה אל רחמי השי"ת.

להרבות ולהפציר בתפלה ולא להתייאש עד שלפתע באה הישועה

בחוברת "קול ברמה" (תמוז תש"ע) מובא מכתב כאוב שהעבירו מורות מאחד הסמינרים אל הגר"י **זילברשטיין שליט"א** ובו הן מתלוננות על המצב הבלתי נסבל בשידוכי הבנות, כשהצד השני דורש מהן לתת דירה. ונפשו בשאלתן מה אפשר לעשות בנידון?

שטח הגר"י זילברשטיין את כאבן של הבנות בפני הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א**, שאמר: "הדבר היחיד שאני יכול להציע לבנות אלו, הוא להתפלל ולהתפלל!" אך הבנות הגיבו בצער כי פיהן כבר יבש מלהתפלל...

שמע הגראי"ל שטיינמן שליט"א את תשובת הגרי"ש אלישיב ואת תגובת הבנות, והראה מה שכתוב בנביא (מלכים ב' פרק ד) על אשת עובדיה הנביא שצעקה אל אלישע וכו' עיי"ש. וברד"ק (שם) מובא בשם התרגום **יונתן בן עוזיאל** שאשת עובדיה צעקה והתחננה - לפני אלישע שיושיעה מצרתה - 265 פעמים! ורק אז נענתה ונעשה לה נס.

נמצאנו למדים - סיכם הגראי"ל שטיינמן - שגם לאחר 264 תפילות וצעקות, אם עדיין לא נענים, צריך להמשיך ולהתפלל בפעם ה-265 [כמנין צעקה], ואז לפתע מתרחש הנס הגדול מול העינים!

לכן הבנות שלא נושעו עדיין, צריכות לעשות כהוראת הגרי"ש אלישיב ולהמשיך להתפלל ולא להתייאש, גם אם התפללו מספר רב מאד של תפלות. כי שמא בתפלה הבאה נגזר עליהן שתיושענה. (וראה מסגרת)

אל יתיאש אדם מן הרחמים...

יהודי שומר תורה ומצוות, התייצב יום אחד לפני ה'מגיד מישרים' הנודע, הגאון **רבי מרדכי דרוק זצ"ל**, ובישר לו בהתרגשות ובשמחה על הולדת בנו הבכור במזל טוב. הוא הוסיף ואמר לו שהוא מבקש לכבדו בסנדקאות...

רבי מרדכי שלא הכיר כלל את האיש, הביע כמובן את תמיהתו, איזו שייכות יש לו לשמחה זו, ובמה זכה להתכבד להיות אצלו סנדק. אך יחד עם זאת הודיע לו נחרצות, כי מנהגו הוא שאינו לוקח סנדקאות אף לא אצל בני משפחתו.

אולם אותו יהודי התעקש והמשיך לבקש ולהפציר מאד. הוא טען שהרב דרוק "מוכרח" להיות סנדק אצלו. לפליאתו הרבה של הגר"מ דרוק החל האיש לספר את סיפורו המופלא:

"בני בכורי זה, נולד לי במזל טוב, אחרי כעשרים שנה מנישואי כל השנים שעברו לא זכיתי לזרע של קיימא. אי אפשר לתאר כמה תפלות, תחנונות ודמעות שפכתי לבוא עולם, וכמה השתדלויות וסגולות ניסיתי ולא נענתי. בלית ברירה, כשלא מצאתי כל קרן של תקוה ולא ראיתי כל סיכוי לבנים, נתייאשתי והשלמתי עם מצבי הנורא".

"והנה יום אחד, בשעת צהרים, נזדמנתי במקרה לסביבת בית הכנסת 'זכרון משה', ונכנסתי לאחד ה'שטיבלאך', אשר בו נמסר באותה שעה שיעור, ונתברר לי שהוא של הרב מרדכי דרוק. בדיוק אז דיבר הרב על מעלת התפלה, והביא את דברי חז"ל על משה רבינו שהרבה להתפלל עוד ועוד תפלות שיורשה להכנס לארץ המובטחת, עד שהגיע למספר תפלות כמנין "ואתחנן". ואז אמר לו הקב"ה. "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

"והזכית מזה הרב, עד היכן מגעת כוחה של הפצרה בתפלה, שאחרי כל כך הרבה תפלות לא נתייאש משה, והיה חסר רק עוד פעם אחת של תפלה שבה היתה נענית בקשתו להכנס לארץ, עד שהוצרך השי"ת להזהירו "אל תוסף דבר אלי עוד..."

"דברים נוקבים אלו ששמעתי, חלחלו בקרבי, ועוררו אותי לעשות מעשה. נכנסתי מיד לבית הכנסת ופתחתי את ארון הקודש, והחילותי לשפוך שוב - כמימים ימימה - את צקון לבי לפני הבורא ית"ש. התפללתי ובכיתי שוב בדמעות שליש ואמרתי: רבונו של עולם, שמעתי עכשיו מהרב שאין להתייאש מלהרבות בתפלה, ושאפשר שאחרי ריבוי התפלות תבוא הישועה מתפלה אחת נוספת, כמו שמצינו אצל משה רבינו. אם כן, גם אני אחרי כל התפלות שהתפללתי לפניך, אני מוסיף עוד לשפוך שיחי לפניך, אנא ה' שמע תפילתי, הושיעני, ופקוד אותי בזרע של קיימא... וכך המשכתי להתפלל ולבכות עוד זמן-מה".

"והנה עתה" - סיים האבא הנרגש את סיפורו - "הרי עיניכם הרואות כי השי"ת אכן נענה ושמע תפילתי ופקד אותי בבן זכר. על כן מוכרח הרב להיות סנדק... כי רק בזכותו נתעוררתי להתפלל את אותה תפלה גורלית שבה זכיתי להפקד..."

מפי בנו הגרי"מ דרוק שליט"א

מניעת צער וטרחה מהזולת

שלא לגרום צער וטרחה יתירה לזולתו!

נלמד מהפסוק: "ויזד יעקב נזיד" (פרק כה-כט)

ואמרו חז"ל (במדרש הגדול): בא וראה כמה עבדים ושפחות היו לו לאביו, וכשהוא בא מבית המדרש, מוצאן שהן ישינין, אינו רוצה להרגיש ולהצהיב [=להכעיס, כפירוש התרגום בפסוק "וכעסתה צרתה" (שמואל א א'ז) - ומצהבה לה"] את אחד מהן שישימשו אלא הוא עומד ומבשל לעצמו". ומעתה נדון בעצמינו: אם כך היה יחסו של יעקב אבינו למשרתיו, על אחת כמה וכמה כלפי כל אדם.

העושה פעולה שגורמת צער ומיאוס לחברו נענש על זה מן השמים! כמו שאמרו חז"ל בגמרא (חגיגה ה.) "כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם", זהו ההורג כינה בפני חברו ונמאס בה או הרוקק בפני חברו ונמאס בה. [כל שכן הגורם לחברו צער שיש בו הזק לגופו, כמו עישון וכיו"ב].

הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל סיפר (בספר בית ומנוחה) שפעם השתתף באסיפת אברכים, בענין מסויים של שבת, וראש המדברים היה הגאון רבי אברהם אליהו מייזעס זצ"ל, והיו שם כאלו שעישנו סיגריות [היה זה קודם שפורסם גודל הסכנה שבעישון ופסקם הנחרץ של גדולי ישראל] ואת האפר הניחו בכוס אשר לפניהם. נעצר רבי אברהם אליהו באמצע דרשתו, ואמר: "הרי אנו נמצאים בין אברכים בני תורה, ואיך יתכן לעשות כדבר הזה, הרי זה גורם מיאוס לחברו בזה שמכניס שיירי אפר ובדילי סיגריות בכוס".

והוסיף רבי משה אהרן לספר על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהיה נוהג כל ימיו שאת שיירי המאכל מהצלחת היה בעצמו שופך לפח הזבל, ולא נתן לבני ביתו לעשות זאת, באומרו שלפעמים אדם נמאס משיירי המאכל. והאיסור שייך גם ביחס לבני הבית. (וראה מסגרת על הגרש"ז)

"אינני רוצה להטריח איש"

על הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי - הסטייפלער זצ"ל, סיפר נכדו: "חמש עשרה שנים הייתי בביתו, ואפילו פעם אחת לא ביקשני להגיש לו כוס מים או לעשות כל שירות אחר למענו. הוא לא נתן אפילו לקרב אליו כוס שעמדה על שולחנו, באומרו: "בכל מה שיכול אני לעשות בעצמי אינני רוצה להטריח איש".

כאשר היה פעם הסטייפלער באפיסת כוחות, ביקשני להוציא לו גמרא מהארון. עשיתי כבקשתו, ומיד הודה לי כפי שמודים למי שטרח טרחה מרובה..."

רגישות לצערו של הזולת...

סיפר הרב לייזרזון שליט"א: לזוג צעיר נולד בן וההורים החליטו לקרוא לרך הנולד בשם יהונתן, על שם אבי האישה שהלך לעולמו. והנה יום לפני שערכו את הברית, אירע בבנין שלהם מקרה מצער שנפטר שם ילד בשם יהונתן...

האמא של התינוק נבהלה מאד, והחליטו הבעל והאשה לנסוע אל הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל להביע את דאגתם ולהתייעץ עמו, האם לקרוא לבנם בשם יהונתן כפי שהחליטו, או שיש להם לחשוש...

אמר להם רבי שלמה זלמן: "בשום אופן לא לקרוא לילד בשום יהונתן!"

כשיצאו בני הזוג, הביע הרב לייזרזון - שהיה נוכח - את פליאתו בפני רבי שלמה זלמן, מה ראה על ככה, לאסור עליהם לקרוא את בנם בשם זה?

נענה רבי שלמה זלמן והסביר: אינני חושש שיקראו בשם יהונתן משום "סימנא מלתא". אלא אני חושש לצערה של האמא שבנה נפטר. תאר לך שיתנו לתינוק שם יהונתן וכשיגדל ויסתובב בחצר בעוד שנתיים שלוש, ואמו תקרא לו "יונתן בא הביתה", ואז תשמע השכנה הזו שנפטר לה ילד בשם יהונתן, וכשתשמע את הקריאה תזכר ביהונתן שלה, כמה תצטער וכמה יכאב לבה בכל פעם שתגיע לאוזנה הקריאה בשם יהונתן, כאילו קוראים לבנה...

לכן אם רוצה האמא לכבד את אביה ולקרוא את בנה על שמו, הרי זהו ה"כיבוד אב" הטוב ביותר שלא יקראו לבנם על שמו ולא יגרמו צער לזולתם.

מפי הגר"י זילברשטיין בשיעורו - חשון תשע"א

ברכה לרעהו

ברכה מעולה ומושלמת, היא זו הבאה מתוך שמחה וטוב לבב!

נלמד מהפסוק: "ועשה לי מטעמים... ואכלה בעבור תברכך נפשי" (פרק כז-ד)

וכתב רבינו בחיי: אין כוונת יצחק בשאלת המטעמים בתענוג הגוף וחוש הטעם, אלא כדי שתהיה נפשו שמחה ומתענגת. כי בהתחזק כוחות הגוף יתעוררו כוחות הנפש ומתוך שמחת הנפש תחול עליו רוח הקודש כמו שאמרו חז"ל: "אין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות, אלא מתוך שמחה"... [ובספר איש לרעהו (עמ' רנ"ב) הטעמנו, לפי"ז, שלכן ביקש יצחק דוקא ציד של בשר, ולכן הובא לו גם יין. כדי שתהיה הברכה מתוך שמחת הנפש שהרי "אין שמחה אלא בבשר ויין"...]

ואכן בברכת כהנים שנצטוו לברך את ישראל מצינו שראוי להיות מתוך שמחה. ומובא בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק "וישא אהרן את ידיו... וירד מעשות החטא" (ויקרא ט"ב): "ונחתן מן מדבחה בחדווא" ודייק מכאן הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בספרו טעם ודעת) שמשמע מכאן שהתנאי לברכת כהנים היא שמחת המברך.

וכן לומדים בתורת כהנים שרק אחר שהקריב הכהן הקרבנות וראה שישראל נתכפרו, היתה בלבו שמחה שנמחל לישראל, א-ראז נשא ידיו וברך את ישראל בברכת כהנים, ומטעם זה נהגו בני חו"ל לברך ברכת כהנים דווקא ברגל שהוא זמן שמחה.

וכפי שהביא הבית יוסף (או"ח סימן קכח) מהראשונים והביא לכך ראייה מהפסוק "וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב ויברכו את המלך" (מלכים א' פ"ח-טו) ומכאן שכהן השרוי באבילות אינו נושא את כפיו משום שאינו שמח.

"ברוכים אתם לה'..."

סיפר רבי משה בלוי זצ"ל: יצאתי פעם מבנין של מוסד מסויים עם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לרחובה של עיר, והיה זה בט"ו בשבט. והנה רואה אני מרחוק תהלוכה של תלמידי בתי הספר הולכת ומתקרבת אלינו. כשהם נושאים את "דגל המדינה" בראש כל קבוצה ובפיהם שירים עבריים. הם צעדו בשורות של ארבעה טורים כשהם ממלאים את רוחב הרחוב והקהל נדחק אל המדרכות.

ידעתי שמחזה כזה של כמה אלפי ילדי בתי הספר הצועדים בתהלוכה כזאת, יצערו את רבי יוסף חיים, ועל כן אמרתי לו: תהלוכת ילדי בתי הספר באה אולי נשוב אל תוככי הבנין ממנו יצאנו!?

"לא" - היתה תשובתו - "וכי לא ילדי ישראל הם?" נדחקנו ככל הקהל לצידי הרחוב. התהלוכה עוברת קבוצות, קבוצות. אני רואה את רבי יוסף חיים ממלמל בשפתיו, הטתי אזני ושמעתי שהוא אומר וחוזר ואומר: "יוסף ה' עליכם, עליכם ועל בניכם, ברוכים אתם לה'... יוסף ה' עליכם..." עד שכל התהלוכה עברה על פניו.

האיש על החומה

בין איש לרעהו

ומי כעמך ישראל

סיפורים בני זמננו

המטבע שהפך לבית

שנה. שניהם, פרץ וזלמן, היו אז בחורים צעירים. כאשר שמעו על ה"אחלק שלל" הקטמוני, מיהרו לשכונה העזובה כדי למלא אסמיהם בכל טוב.

'פרץ!' נעשה לפתע קולו של זלמן חלול. 'פרץ... אני רוצה לתת לך כסף'. פרץ הופתע ואמר: אני לא זוכר שום חוב ולא רוצה לקחת כלום. אולי אתה מחליף אותי במישהו אחר? פרץ הרגיש שחברו מיוסר וביקש להקל עליו "נעזוב את זה עכשיו". המשיכו לשוחח על דא ועל הא ותוך כדי כך סיפר פרץ שהוא כבר השיא שבעה ילדים, ונותר חייב "רק" 120,000 דולר.

וכמה זה בשקלים? התפרץ זלמן. מדוע אני שואל? משום שכאשר אספנו שלל בקטמון אתה מצאת מטבע זהב. אני... אני... זלמן הסמיק וגמגם אך לבסוף הצליח לספר שהוא גנב את המטבע מפרץ. רח"ל. אני מצטער על כך כבר הרבה שנים - הצהיר זלמן בעיניים נפולות - אם כי למעשה לך אין מה להצטער! אתה מכיר את הסיפור עם ההוא שמצא תרנגולות ולבסוף החזיר דיר מלא בעיזים? הוא פשוט גידל את העופות מכר אותן וקנה בכסף עיזים. ובכן; אני השקעתי את המטבע שלך בעסק משתלם, והרווחים הינם שלך!

פרץ זז על מקומו באיננוחות מעורבת בתהייה וזלמן המשיך:

אתה זוכר; באותם ימים שהערבים ברחו מקטמון החלה השכונה להיכבש על ידי משפחות יהודיות. חלקם פליטי הרובע בעיר העתיקה וחלקם עולים חדשים. בחלק מהבתים גילו שולחנות ערוכים, וסירים מלאים מזון. גם אני חיפשתי שם בית אך גיליתי שהכל תפוס. אבל זלמן הרי לא אומר נואש אז באמצעות מטבע הזהב שלך שידלתי משפחת עולים אחת להסתדר בבית אחר ולאפשר לי לגור שם. הם שמחו על ההצעה שכן הבית היה קטן.

בשנים האחרונות החלו העשירים לגלות עניין בבתי היפים של השכונה, שהפכה בעקבותי לשכונת בורגנים עשירה. ביום בהיר הציגו לי 380,000 דולר על ביתי הקטן ואני מיהרתי להיפרד ממנו.

ובכן; התרנגולות שלך הפכו לעיזים. אז כמה זה \$120,000 בשקלים?

עשרות שנים השקיע פרץ בעבודה עצמית. הוא לא הכתובת לקבלת כסף שלפי דעתו לא מגיע לו. "תאמין לי אני לא זוכר כלום" ניסה למחוק את סיפור המטבע. אך זלמן לא ביקש ממנו רשות לפני שדחף לו - כמעט בכח - צ'ק ענק שכיסה את כל חובותיו.

נשלח ע"י ח. קירשנבוים (חבר של סוחר הדולרים ששמע את הסיפור מהמקור)

הפיצוץ שהחריד את שכונת קטמון הירושלמית היה עז. 80 קילוגרמים של חומר נפץ מסוג 'טי.אן.טי.' העיפו את מלון 'סמירמיס' - על שלושת קומותיו - לגובה.

קטמון - בשנת תש"ח - הייתה עדיין שכונה ערבית, ממנה ירו צלפים לכיוון הישוב היהודי. באותו לילה קר וגשום, הגיע מידע בהול שבישר על המצאה של אישיות ערבית חשובה מאוד במלון. קראו לה 'עבד אל קאדר אל חוסייני'. רשע מרושע זה, מן המשפחות המכובדות שבירושלים הערבית, שהה בימי השואה ב... גרמניה - יחד עם בן דודו המופתי ימ"ש - שם האיץ בגרמנים לסיים את המלאכה ביהודי ארץ ישראל.

בחסדי השם ניצלו יהודי א". כשפרצה המלחמה בתש"ח נטל אל חוסייני את הפיקוד על הכוחות הערביים באזור ירושלים. המיליציה שלו נקראה "אל ג'יהאד אל מוקאדס". אל שכונת קטמון הגיע על מנת לארגן את הלוחמים הערביים במקום.

בעקבות המידע שהמפקדה הערבית שוכנת במלון, ושגם אל חוסייני נמצא שם, הונחה פצצה עזה ביסודות המלון אשר גבתה 26 הרוגים ושישים פצועים.

אל חוסייני לא נהרג. גם לא נפצע. המידע היה מוטעה!

אם פיצוץ המלון לא פגע באל חוסייני (שנהרג בחלוף כמה חודשים) הרי שהוא כן פגע עמוקות במוראל של תושבי השכונה הערביים אשר אט אט החלו לעזוב את המקום. מאחוריהם לא השאירו אוהלים, אלא בתים מפוארים בסגנון האקלקטי - סגנון שמשלב בתוכו מגוון סוגי אדריכלות, ומעניק בסיומו תוצאה מרשימה ביותר.

גל העזיבה הראשון גרר אחריו גלים נוספים, עד שקטמון התרוקנה מערבים. בעקבות עזיבתם הגיעו למקום יהודים שתרמו אחר רכוש נטוש. הייתה זו הפעם הראשונה בה נחשפה תופעה רחבה של נטילת שלל, שזכתה לגינויים רבים.

* * *

הלו...

- פרץ? מדבר זלמן!

איזה זלמן?

- אני רוצה לפגוש אותך!

לפגוש? אני לא מכיר, אולי פשוט לא זוכר. מאיפה אנחנו מכירים!?

בפגישה הנוסטלגית בין זלמן לפרץ הועלו זיכרונות מלפני 54